

D. ZAKŁAD PRAWA RZYMSKIEGO

ALEKSANDRA SZYMAŃSKA

Uniwersytet Wrocławski

Z DZIEJÓW KATEDRY, A PÓŹNIEJ
ZAKŁADU PRAWA RZYMSKIEGO
UNIwersYTETU WROCŁAWSKIEGO (1945–2015)

„Docieramy do głównego gmachu — wspaniały budynek barokowy rozcięty uderzeniem bomby na dwoje [...] dostęp do gmachu zamyka barykada z książek zamokłych i zaatakowanych pleśnią. Jest to biblioteka wydziału prawa”¹ — tak po latach Stanisław Kulczyński, ostatni rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i zarazem pierwszy rektor Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej, wspominał maj 1945 r., kiedy to wraz z grupą pionierów przybył do Wrocławia, aby organizować tu szkolnictwo wyższe. Z różnych stron ściągali także studenci, którzy czynnie wspierali odbudowę uczelni². Na pierwszym roku prawa tradycyjnie wykładano przedmioty historyczno-prawne, w tym prawo rzymskie.

Powojenne dzieje nauczania we Wrocławiu prawa rzymskiego w pierwszych latach związane są z osobą lwowskiego profesora Wacława Osuchowskiego³. Organizował on zajęcia z tego przedmiotu, będąc zarazem pierwszym kierownikiem jednostki⁴. Prof. Wacław Osuchowski rozpoczął zajęcia na Wydziale Prawno-Ad-

¹ S. Kulczyński, *Udział Wrocławia w odbudowie nauki polskiej*, Wrocław 1955, s. 34.

² F. Ryszka, *Ludzie „miasta młodych”*, Odra 1994, nr 5, s. 19.

³ Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego (dalej Arch UW), sygn. RK-120/alf, Akta osobowe (Wacław Osuchowski).

⁴ Koleje życia i dorobek naukowy Wacława Osuchowskiego przedstawili H. Kupiszewski, *Wacław Osuchowski 1906–1988*, *Prawo Kanoniczne* 1990, nr 3–4, s. 201–204; E. Szymoszek, *Wacław Osuchowski*, [w:] *Uczeni wrocławscy (1974–1994)*, t. II, red. J. Trzynadłowski, Wrocław 1994, s. 100–102; G. Jędrejek, *Wacław Osuchowski — Profesor prawa rzymskiego KUL*, *Przegląd Uniwersytecki [KUL]* 2000, nr 2, s. 16; R. Wiaderna-Kuśnierz, *Droga Wacława Osuchowskiego do profesury — w 100-lecie urodzin (1906–1988)*, *Studia Iuridica Lublinensia* 2006, t. VIII, s. 167–

ministracyjnym Uniwersytetu Wrocławskiego w semestrze zimowym roku akademickiego 1945/1946, jeszcze zanim ukształtowała się struktura organizacyjna. Jednocześnie ówczesny rektor Stanisław Kulczyński wystąpił do ministra oświaty o profesurę dla Niego⁵. Oficjalnie Katedra Prawa Rzymskiego powstała na mocy zarządzenia Ministra Oświaty z 30 kwietnia 1946 r.⁶ Od 1 września 1947 jako profesor zwyczajny Waław Osuchowski był członkiem Rady Wydziału. Kierował Katedrą, dojeżdżając z Krakowa do 31 sierpnia 1949 r.⁷ Jak po latach napisał Franciszek Ryszka: „Był on postrachem wszystkich studentów I roku. I słusznie. Za sprawą wysoce trudnego przedmiotu i surowości profesora nastąpił radykalny odsiew, nie gorzej niżby się stać miało dzięki egzaminowi wstępnemu, punktom za pochodzenie, za maturę czy za cokolwiek. »Wacio«, jak zwaliśmy go przekornie, załatwiał sprawę szybko choć nie bezboleśnie”⁸.

Z ośrodka lwowskiego wywodził się także Adam Wojtunik, który pełnił funkcję starszego asystenta w czasie, gdy Katedra była kierowana przez prof. Osuchowskiego⁹. Był on zatrudniony na Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1946–1950, prowadząc zajęcia nie tylko z prawa rzymskiego, ale także z zasad księgowości. Oba te zagadnienia niewątpliwie go interesowały, gdyż — jak zade-

176. Natomiast relacje prof. Osuchowskiego z ośrodkiem wrocławskim i swoje osobiste wspomnienia z nim związane opisał I. Żeber, *Wacław Osuchowski*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów i docentów Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego 1945–2010*, red. L. Lehmann, M. Maciejewski, Wrocław 2010, s. 216–219.

⁵ W. Wrzesiński, *Uniwersytet Wrocławski 1945–1995*, Wrocław 1995, s. 33–35. Zob. J. Koredczuk, *60-lecie powołania katedr historyczno-prawnych na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego*, Prawo CCCIII. Studia Historycznoprawne, red. A. Konieczny, Wrocław 2007, s. 9.

⁶ K. Nowacki, *Zarys dziejów prawa na Uniwersytecie Wrocławskim*, Wrocław 2003, s. 212.

⁷ K. Jonca, *Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego, 1945–1995*, Wrocław 1996, s. 32.

⁸ F. Ryszka, *op. cit.*, s. 21. Wspomnienia związane z prof. Osuchowskim spisał również T. Kuta, *Moje wspomnienia jako studenta, a następnie pomocniczego pracownika nauki w początkach drogi rozwojowej Uniwersytetu Wrocławskiego (lata 1945–1960)*, [w:] *Studia i materiały z dziejów Uniwersytetu Wrocławskiego*, red. T. Kulak, W. Wrzesiński, t. II, Wrocław 2003, s. 32. Zob. także J. Koredczuk, *Wacław Osuchowski — Wacio*, [w:] *idem, Wspomnienia i plotki, czyli o tych, co odeszli, lecz w pamięci pozostali*, Prawo CCCIII. Studia Historycznoprawne, Wrocław 2007, s. 79–80.

⁹ Na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie był asystentem przy Katedrze Prawa Rzymskiego. Zajmował się opracowywaniem na bazie wykładów Waława Osuchowskiego skryptu z prawa rzymskiego wydanego we Lwowie w 1936. Napisał także: *Formułka procesowa w klasycznym prawie rzymskim*, Prawo 1936, nr 5–6. W czasie okupacji — jak pisał w swoim życiorysie — przebywał we Lwowie do roku 1944, zajmując się pracą fizyczną, administracją nieruchomości oraz rewizją gospodarczą przedsiębiorstw. — Arch UW, sygn. RK- 120/alf, Akta osobowe (Adam Wojtunik). Po wojnie był od 19 lipca 1945 asystentem na Uniwersytecie Jagiellońskim. Historię życia Adama Wojtunika szczegółowo opisuje R. Wiaderna-Kuśnierz, *Adam Wojtunik (1915–1975) — niespełniona kariera romanisty*, Studia Iuridica Lublinensia 2011, t. XVI, s. 189–205. Podaje ona też bibliografię publikacji Adama Wojtunika, które udało się odnaleźć.

klarował w 1948 r. w życiorysie — przygotowywał pracę pt. *Bankowość i księgowość w prawie rzymskim*¹⁰.

W latach czterdziestych młodszym asystentem był również Eugeniusz Jeleniewski¹¹, który ujawniał zarówno zamiłowanie do języków, jak i talent filologiczny. W ankiecie personalnej zadeklarował znajomość języków angielskiego, francuskiego, niemieckiego, rosyjskiego, włoskiego w mowie i piśmie. W późniejszym czasie został akademickim lektorem języka angielskiego i rosyjskiego¹².

W roku 1947 mgra Eugeniusza Jeleniewskiego na stanowisku młodszego asystenta zastąpiła Maria Pelagia Bielińska. Karierę na Uniwersytecie Wrocławskim rozpoczęła w 1946 od stanowiska młodszej asystentki przy Katedrze Historii Filozofii Wydziału Humanistycznego na wniosek Bohdana Kieszkowskiego, u którego studiowała filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim¹³. W Katedrze Prawa Rzymskiego powierzono jej administrację, zadanie uporządkowania biblioteki seminaryjnej i prowadzenie ćwiczeń z prawa rzymskiego dla studentów I roku. Ponieważ zdradzała także zainteresowania filozofią ścisłą, prowadziła zajęcia z logiki¹⁴. W katedrze była zatrudniona 2 lata, po czym objęła stanowisko asystenta przy Międzywydziałowym Studium Nauki o Polsce i Świecie Współczesnym Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu¹⁵.

Jako student IV r. w charakterze młodszego asystenta przy Katedrze Prawa Rzymskiego, kierowanej przez prof. Osuchowskiego, a później przez Jerzego Falenciaka¹⁶, pracował Stefan Kaleta¹⁷. Był młodszym asystentem od 1 września

¹⁰ Arch UWr, sygn. RK-120/alf, Akta osobowe (Adam Wojtunik). Wykładał zresztą również we wrocławskiej Wyższej Szkole Handlowej organizację banków i kas oraz technikę rewizji finansowo-gospodarczej, a także zarys księgowości przemysłowej na Wydziale Mechaniczno-Elektrotechnicznym Politechniki Wrocławskiej. Zob. R. Wiaderna-Kuśnierz, *op. cit.*, s. 199–200.

¹¹ Skończył studia humanistyczne na Uniwersytecie Warszawskim, studiował również w Nowym Jorku. Przy Katedrze Prawa Rzymskiego był młodszym asystentem w roku akademickim 1945/1946 oraz w roku następnym. Na stanowisko został powołany na wniosek Wacława Osuchowskiego. — Arch UWr, sygn. RK-120/alf, Akta osobowe (Eugeniusz Jeleniewski).

¹² Arch UWr, sygn. RK-120/alf, Akta osobowe (Eugeniusz Jeleniewski).

¹³ Do Wrocławia przyjechała w październiku 1945 bądź styczniu 1946 r. (w sporządzonych przez siebie życiorysach podaje różne daty), wpisując się na pierwszy roku prawa i kontynuując zajęcia z filozofii, którą rozpoczęła w Krakowie w kwietniu/maju 1945 r. — Arch UWr, sygn. RK-120/643, Akta osobowe (Maria Bielińska).

¹⁴ Ocena działalności Marii Bielińskiej w opinii z 20 VIII 1948 r. wystawionej przez kierownika Zakładu Prawa Rzymskiego prof. dra W. Osuchowskiego — Arch UWr, sygn. RK-120/643, Akta osobowe (Maria Bielińska).

¹⁵ Arch UWr, sygn. RK-120/643, Akta osobowe (Maria Bielińska).

¹⁶ Wspomnienia o prof. J. Falenciaku spisali jego uczniowie: E. Szymoszek, *Jerzy Falenciak*, [w:] *Uczni wrocławscy (1974–1994)*, s. 97–99; I. Żeber, *Jerzy Falenciak (1910–1986)*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów...*, s. 58–66.

¹⁷ Na temat S. Kalety szerzej zob. J. Strzebińczyk, *Stefan Kaleta (1926–1991)*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów...*, s. 127–136.

1949 r. W roku akademickim 1950/1951 był już starszym asystentem¹⁸. Stefan Kaleta podczas asystentury opracował wraz ze swym ówczesnym pryncypałem J. Falenciakiem *Wybór źródeł prawa rzymskiego prywatnego wraz z tłumaczeniem* (Wrocław 1954). W 1951 r. Stefan Kaleta przeszedł do Katedry Prawa Cywilnego, w której zwolnił się etat asystencki.

Wspomniana wyżej zmiana personalna na stanowisku kierownika nastąpiła w 1949 r. Pismem z 15 grudnia 1948 r. Ministerstwo Oświaty zakomunikowało dziekanowi Wydziału, że Rada Główna do spraw Nauki i Szkolnictwa Wyższego wysunęła jako kandydata na zastępcę prof. dra Jerzego Falenciaka, dotychczasowego asystenta prof. Rafała Taubenschlaga. Miał on objąć obowiązki od przyszłego roku akademickiego. Ministerstwo informowane jednak o tym, że „Prof. Osuchowski dojeżdżający z Krakowa z powodu innych obowiązków, często zmuszony jest zaniedbywać swoje zajęcia we Wrocławiu”, obok pytania o opinię na temat kandydatury Falenciaka podniosło także kwestię ewentualnego rozpoczęcia przez niego zajęć już w II trymestrze bieżącego roku akademickiego¹⁹. W styczniu 1949 r. dziekan Iwo Jaworski odpowiedział, że Rada Wydziału bierze przedstawioną kandydaturę w rachubę na rok akademicki 1949/1950, a opinii o nim udzieli, jak tylko uzyska informację o jego kwalifikacjach od osób kompetentnych w zakresie wykonywanej przez niego dyscypliny naukowej. Rada Wydziału stwierdziła ponadto, że prof. Osuchowski wykonywał swoje obowiązki pomimo dojazdów „z wzorową starannością i że o zaniedbywaniu Jego zajęć we Wrocławiu nie może być mowy”. Uznała również zmianę wykładowcy w czasie trwania roku akademickiego za niepożądaną z uwagi na to, że „każdy wykładowca ma swoją indywidualną metodę podchodzenia do przedmiotu i zmiana tej metody w stosunku do tych samych słuchaczy w ciągu tego samego kursu wykładowczego mogłaby tylko spowodować zamieszanie w pojęciach słuchaczy”²⁰. O opinii zwrócono się do Rafała Taubenschlaga, który dał Jerzemu Falenciakowi pozytywne rekomendacje, informując jednocześnie, że był on zajęty pisanie rozprawy o prawie aleksandryjskim²¹. Na podstawie tej opinii Rada Wydziału uchwaliła, że nie będzie podnosić zastrzeżeń w sprawie powołania Jerzego Falenciaka na zastępcę profesora prawa rzymskiego na rok 1949/1950. Od 1 września 1949 przystąpił on do pełnienia nowych obowiązków.

Na początku lat pięćdziesiątych Katedra Prawa Rzymskiego, obok Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa oraz Katedry Historii Państwa i Prawa

¹⁸ Arch UW, sygn. RK-120/330, Akta osobowe (Stefan Kaleta).

¹⁹ Pismo z 15 grudnia 1948 r. — Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Jerzy Falenciak).

²⁰ Pismo do Ministerstwa Oświaty departament Szkół Wyższych w Warszawie — Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Jerzy Falenciak).

²¹ Przygotowywał pracę o prawie konstytucyjnym dawnego miasta Aleksandrii. W opinii R. Taubenschlag napisał m.in., że jest to kandydat „o dobrych manierach i w pożyciu bardzo koleżeński”. — Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Jerzy Falenciak).

Polskiego, weszła w skład Zespołu Katedr Historyczno-Prawnych. Kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego został Jerzy Falenciak²².

Początkowo zainteresowania naukowe Jerzego Falenciaka wiązały się z prawem morskim. Pracę doktorską napisał pod kierunkiem Ignacego Koschembahr-Łyskowskiego²³. Dotyczyła ona kontraktowej odpowiedzialności armatora według prawa rzymskiego (*actio exercitoria*). Niestety praca spłonęła wraz z rękopisem w Warszawie w 1939 r. w czasie druku. Przepadł też maszynopis pracy *Przepisy o rozboju morskim w statucie korczulańskim z 1214 r.* Podsumowując naukowe osiągnięcia Jerzego Falenciaka, należy stwierdzić, że zajmował się także prawem hellenistycznym, rzymskim klasycznym i justyniańskim, nie stronił też — jak sam napisał — od tematyki współczesnej²⁴. Był również autorem trzech skryptów: do powszechnej historii państwa i prawa, prawa rzymskiego i napisanego dla Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie skryptu z zakresu prawa morskiego²⁵. Później do jego naukowych zamiłowań dołączyła problematyka teoretycznej recepcji prawa rzymskiego na średniowiecznym Śląsku (proces i notariat rzymsko-kanoniczny)²⁶. W roku 1966 opublikował *Studia nad prawem rzymsko-kanonicznym w Księdze henrykowskiej* (Wrocław-Warszawa-Kraków 1966).

Przez pewien czas od 1 października 1950 r. z Katedrą związana była Anna Syska (Lamparska). Gdy w 1952 r. zdecydowała się odejść do PAN, Jerzy Falenciak wystąpił z wnioskiem o powołanie na stanowisko asystenta w Katedrze

²² Zob. J. Koredczuk, *60-lecie...*, s. 12–13.

²³ J. Falenciak napisał wspomnienia o swoim mistrzu — *Wspomnienia pośmiertne: Ignacy Koschembahr-Łyskowski (1864–1945)*, Roczniki Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. 31–38, 1938–1945.

²⁴ W skład dorobku naukowego Jerzego Falenciaka wchodzi m.in. następujące pozycje: *Zastaw powierniczy*, Spółdzielczy Przegląd Bankowy 13–14 (1946); *Release from Paramoné*, The Journal of Juristic Papyrology vol. II (1948); *Nowelizacja XXII reguł Yorku i Antwerpji*, Gospodarka Morska 1 (1949), artykuł ten został także opublikowany w j. ang. w: *Le Droit au service de la Paix* 1 (1949); *Oprocentowanie odszkodowań wielkoawaryjnych w obrocie międzynarodowym*, Gospodarka Morska 3 (1949); *Umowa o przewóz statkiem morskim jako zagadnienie nowoczesnego ustawodawstwa*, Gospodarka Morska 3 (1949); *Jeszcze o pojęciu handlu morskiego*, Gospodarka Morska 1 (1950); *Pojęcie posiadacza statku w socjalistycznym prawie morskim*, Gospodarka Morska 2–3 (1950); *Nazwa pojęcie i systematyka prawa morskiego*, Roczniki Prawa Morskiego 1954; *Jeszcze o prawie morskim i prawnikach morskich*, Technika i Gospodarka Morska 1/55 (1956); *Rodzaje mów o przewozie statkiem i ich prawne konstrukcje wg świadectwa rzymskich prawników klasycznych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego. Seria A, nr 6 (1956).

²⁵ *Powszechna historia państwa i prawa*, cz. I. *Historia państwa i prawa w ustroju niewolnictwa*, Wrocław 1951; *Prawo rzymskie*, Wrocław 1952; *Prawo morskie*, Wrocław 1953.

²⁶ *Crimen obliiendum et probandum in modum exceptionis w narracji Księgi henrykowskiej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego. Seria A, nr 15, 1958, to samo po niemiecku w *Germanica Wratislaviensia* IV 1960; *Exiguus et rebus modicus/ze studiów nad prawem rzymsko-kanonicznym w Księdze henrykowskiej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego. Seria A, Prawo VIII, 1961, nr 34, z 8.

Prawa Rzymskiego od 1 marca 1952 Jana Kosika²⁷. Jerzy Falenciak argumentował, że w jednostce po odejściu Syskiej pozostawał jedynie student III r. — mowa tutaj o zastępcy asystenta Michale Staszkowie²⁸. O Janie Kosiku zaś napisał: „Jest odczytany jak rzadko, humanista, zamiłowany w nauce i uczący się bez przerwy”²⁹. Przewidział dla niego badania nad prawem odnoszącym się do rzymskiego obrotu towarowo-pieniężnego, a w szczególności do rzymskiego obrotu żeglugowego. Jan Kosik jednak we wrześniu 1953 r. przeszedł do Katedry Prawa Cywilnego³⁰.

W związku z odejściem Jana Kosika Jerzy Falenciak postanowił zatrudnić inną osobę, również o zainteresowaniach cywilistycznych. Od 1953 asystentką w Katedrze Prawa Rzymskiego została Janina Dąbrowa³¹. We wniosku o jej zatrudnienie kierownik Katedry napisał: „przez cały czas studiów J. Dąbrowa uzyskiwała celujące wyniki w nauce. Jest bardzo inteligentna, wykazuje gruntowne wykształcenie humanistyczne i zna obce języki, w czym dobrze język łaciński. Jej cywilistyczne przygotowanie uzasadnia celowość zatrudnienia jej przy tutejszej Katedrze Prawa Rzymskiego, która jest nastawiona na badanie recepcji na Dolnym Śląsku. Przewiduje się również dla niej zatrudnienie w charakterze lektora języka łacińskiego dla studentów prawa, którzy języka tego nie znają. Ob. J. Dąbrowa, aczkolwiek pod względem polityczno-społecznym nie specjalnie uaktywniona, jest jednostką całkowicie pozytywną i pożyteczną”³². Brak tej aktywności tłumaczył faktem — już w opinii z 16 września 1953 r. — „pewnej typowo inteligentkiej izolacji i samotnictwa intelektualnego, liczeniem na samego siebie w drodze po wiedzę i wykształcenie — w sprzyjających takim nastrojom warunkach krakowskiego Wydziału Prawa, który ukończyła”³³. Powołując się na porozumienie kierowników Katedry Prawa Rzymskiego oraz Katedry Postępowania Cywilnego, J. Dąbrowa wystąpiła z wnioskiem o przeniesienie do tej ostatniej z dniem 1 kwietnia 1954 r. Jerzy Falenciak nie stawiał przeszkód — jak sam stwierdził — „ze względu na jej uzdolnienia i zamiłowania w kierunku cywilistyki”³⁴.

²⁷ Koleje życia i osiągnięcia J. Kosika spisał Józef Kremis, *Jan Kosik (1919–2008)*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów...*, s. 155–164.

²⁸ Na temat M. Staszkowa zob. E. Szymoszek, *Michał Staszków jako romanista (1929–1992)*, [w:] *Z dziejów prawa*, cz. 6, Katowice 2005, s. 9–21; I. Żeber, *Michał Staszków (1929–1992)*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów...*, s. 258–264.

²⁹ Wniosek z 26 lutego 1952 r. — Arch UW, sygn. RK-120/393, Akta osobowe (Jan Kosik).

³⁰ Arch UW, sygn. RK-120/393, Akta osobowe (Jan Kosik).

³¹ O Janinie Dąbrowie zob. J. Kosik, *Janina Dąbrowa*, [w:] *Uczni wrocławscy (1974–1994)*, t. II, red. J. Trzynadłowski, Wrocław 1994, s. 95–96; J. Mazurkiewicz, *Janina Dąbrowa (1931–1985)*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów...*, s. 51–57.

³² Wniosek J. Falenciaka z 20 VII 1953. — Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Janina Dąbrowa).

³³ W opinii o niej z 16 września 1953 r. J. Falenciak wyraził się w ten oto sposób: „Jest inteligenta i pracowita o bardzo zorganizowanym umyśle, przy daleko idącym krytycyzmie w stosunku do własnych osiągnięć i możliwości. Systematyczność w pracy i samokształceniu stanowi u niej nawyk”. — Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Janina Dąbrowa).

³⁴ Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Janina Dąbrowa).

W tym czasie, jak już była wyżej mowa, z Katedrą związany był także Michał Staszków. Studiował on na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1949–1952. Będąc na III r. pracował jako zastępca asystenta przy Katedrze Prawa Rzymskiego. W 1953 r. został asystentem, a w 1956 — adiunktem³⁵. Wspólnie z Janiną Dąbrową wystąpił z inicjatywą dotyczącą sporządzenia ogólnopolskiego katalogu bibliotek zakładowych Katedr Prawa Rzymskiego³⁶. Michał Staszków obronił rozprawę doktorską w 1959 r. napisaną pod kierunkiem prof. Seweryna Wysłoucha. Dotyczyła ona nie prawa rzymskiego, lecz prawa polskiego, a nosiła tytuł *Przestępstwa i kary w sądownictwie wiejskim Małopolski w XV–XVIII w.* Jednocześnie nie przestawał interesować się prawem rzymskim. Nurtowała go geneza najdawniejszego procesu rzymskiego. Opublikował na ten temat parę artykułów oraz monografię zatytułowaną *Vim dicere. Studia nad genezą procesu rzymskiego* (Wrocław 1961), na podstawie której usiłował się habilitować. Jego starania zakończyły się jednak niepowodzeniem. Swoje zainteresowania badawcze skierował ku doktrynom polityczno-prawnym. Doktorem habilitowanym został w roku 1967 po napisaniu pracy *Komuna w doktrynie prawnej XII–XIV w.*³⁷

W tym samym roku, w którym w Katedrze został zatrudniony Michał Staszków, z Torunia do Wrocławia przybył ksiądz prof. Michał Wyszyński³⁸. „Zwracam się z uprzejmą prośbą do Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego im. Bolesława Bieruta” — pisał w 1953 r. Jerzy Falenciak — „o wyjednanie w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego decyzji co do przeniesienia na nasz Uniwersytet prof. dra Michała Wyszyńskiego, dotychczasowego kierownika Katedry Prawa Rzymskiego na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Prof. dr Michał Wyszyński jest znawcą zarówno prawa rzymskiego, jak i kościelnego. Przeniesiony na Katedrę Prawa Rzymskiego naszego Uniwersytetu, która tym samym stałaby się katedrą zespołową, miałby pole do badań nad recepcją tego prawa na Dolnym Śląsku, zamierzonych tutaj na dłuższy czas”³⁹. Zainteresowania Michała Wyszyńskiego koncentrowały się na prawie rzymskim, rzymsko-kanonicznym i staropolskim. Od czasu przybycia do Wrocławia ks. Michał Wyszyński wydał —

³⁵ Arch UW, sygn. RK-120/alf, Akta osobowe (Michał Staszków).

³⁶ *Cenna inicjatywa*, Życie Uniwersytetu I, 1953, nr 15, s. 2. Zob. J. Koredczuk, *60-lecie...*, s. 14.

³⁷ O poglądach M. Staszkowa w zakresie doktryny średniowiecznej zob. E. Szymoszek, *Szkoła glosatorów w polskiej literaturze historycznoprawnej. II. Poglądy Michała Staszkowa*, [w:] *Z dziejów prawa*, cz. 3, Katowice 2002, s. 11–24.

³⁸ O prof. M. Wyszyńskim zob. H. Kupiszewski, *Michał Wyszyński (1890–1972)*, Czasopismo Prawno-Historyczne XXV, 1973, z. 1; J. Falenciak, *Michał Wyszyński*, [w:] *Uczni wrocławscy*, s. 110–113; W. Mossakowski, *Wyszyński Michał (1890–1872) prawnik, kapłan, prof. UJK i UMK*, [w:] *Toruński słownik biograficzny*, t. 3, red. K. Mikulski, Toruń 2002, s. 249; I. Żeber, *Michał Wyszyński (1890–1972)*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów...*, s. 337–340; W. Mossakowski, *Michał Wyszyński (1890–1972)*, [w:] *Quinque Doctores. Kierownicy katedry prawa rzymskiego UMK (1945–2000)*, red. A. Sokala, W. Mossakowski, E. Gajda, Toruń 2014, s. 33–48.

³⁹ Wniosek z 20 VIII 1953 r. — Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Michał Wyszyński).

jak stwierdził Jerzy Falenciak — pięć ważnych i oryginalnych prac⁴⁰. Rezultatem wieloletnich badań było wydanie przez Wrocławskie Towarzystwo Naukowe monografii o zawarciu małżeństwa pod przymusem w świetle prawa rzymskiego⁴¹. Prof. Michał Wyszyński reprezentował Wydział na kongresie historyków prawa w Perugii w 1959 r.

W roku 1956 do Zespołu dołączył Andrzej Jankowski, wcześniej pracujący w Bibliotece Uniwersyteckiej jako pomocniczy pracownik naukowy⁴². Został zatrudniony w charakterze asystenta od grudnia 1956 r. Ukończył historię na Uniwersytecie Jagiellońskim, specjalizując się w historii starożytnego Rzymu. Tematem jego pracy magisterskiej, napisanej pod kierunkiem prof. Ludwika Piotrowicza i docenta Zawadzkiego, były *Pograckhańskie prawa agrarne w Rzymie*. Jak napisał Jerzy Falenciak we wniosku o zatrudnienie, Andrzej Jankowski przygotowywał rozprawę na temat położenia prawnego osadników grakchańskich w Italii. Zajmował się też opracowywaniem haseł encyklopedycznych na temat wpływów rzymskich na terenie Polski w wydawanym przez Instytut Zachodni *Słowniku staropolskim*. Wnosząc o zatrudnienie, Jerzy Falenciak zaznaczył, że kandydat zamierza także uzyskać wykształcenie prawnicze⁴³. W 1959, gdy Andrzej Jankowski był już na IV roku prawa, Jerzy Falenciak wystąpił z wnioskiem o przedłużenie stosunku pracy do czasu ukończenia studiów prawnych. Zapowiadając również wystąpienie z wnioskiem o awans na stanowisko starszego asystenta po ukończeniu tych studiów: „Jego przydatność dydaktyczna przy katedrze prawa rzymskiego jest uzasadniona konsekwentnymi wynikami i jego starannością. Praca naukowa — jak najlepsza” — pisał Jerzy Falenciak 9 października 1959 r.⁴⁴ Jerzy Falenciak słowa dotrzymał i 16 maja 1960 wystąpił z wnioskiem o przedłużenie umowy o pracę z Andrzejem Jankowskim i o przyznanie mu tytułu starszego asystenta. Rada Wydziału jednogłośnie postanowiła wystąpić do Rektora z wnioskiem o powołanie mgra A. Jankowskiego na stanowisko starszego asystenta od 1 września 1960 r. Jankowski przygotowywał pracę doktorską

⁴⁰ Arch UW, sygn. RK-120, Akta osobowe (Michał Wyszyński).

⁴¹ *De matrimonio Romano ob metum contracto*, Wrocław 1962.

⁴² Arch UW, sygn. RK-120/3286, Akta osobowe (Andrzej Jankowski).

⁴³ We wniosku o zatrudnienie Jerzy Falenciak napisał: „W warunkach kadrowych takiego przedmiotu jak prawo rzymskie długo, bardzo długo trzeba szukać kandydata o takich kwalifikacjach. Ze swojej strony nie widzę podobnego wśród wrocławskiej młodzieży prawniczej. Fakt zaś, że A. Jankowski nie ma jeszcze za sobą studiów prawnych, nie powinien być przeszkodą w zatrudnieniu go przy tutejszej katedrze prawa rzymskiego. Zna ten przedmiot nie gorzej, a nawet lepiej, od niejednego magistra praw. Przy pewnym dodatkowym przygotowaniu metodycznym może być zatrudniony w dydaktyce asystenckiej przy naszej katedrze. Jest wykwalifikowanym bibliotekarzem, byłby więc i pod tym względem nieocenionym nabytkiem dla naszej katedry, w której trudności związane z biblioteką piętrzą się i komplikują (dotychczas jeden tylko asystent i biblioteka od początku wadliwie prowadzona)”. — Arch UW, sygn. RK-120/3286, Akta osobowe (Andrzej Jankowski).

⁴⁴ Arch UW, sygn. RK-120/3286, Akta osobowe (Andrzej Jankowski).

na temat *Ager privatus vectigalisque*. Później jednak A. Jankowski zrezygnował z drogi historyczno-prawnej i poświęcił się studiom przyrodniczym — 29 czerwca 1962 złożył prośbę o zwolnienie ze stanowiska starszego asystenta, motywując ją rozpoczęciem studiów na kierunku biochemia⁴⁵.

Jerzy Falenciak w roku 1960 wystąpił do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z prośbą o wystąpienie do ministra szkolnictwa wyższego z wnioskiem o przedłużenie czasu trwania stosunku służbowego z profesorem zwyczajnym Michałem Wyszyńskim na dalsze trzy lata. Wyszyński kończył wówczas 70 lat. Jak napisał we wniosku — zwolnienie prof. z jego stanowiska „byłoby ze stratą dla tutejszego ośrodka badań historycznoprawnych, w szczególności zaś w chwili obecnej dla naszej Katedry prawa rzymskiego. [...] Należy stwierdzić, że prof. Wyszyński właśnie teraz znajduje się nie tylko w sytuacji bilansowania życiowego dorobku, lecz przede wszystkim wykazuje zadziwiającą wynalazczość, inicjatywę oraz naukową ruchliwość. Stan jego zdrowia jest doskonały”⁴⁶. W czasie gdy Jerzy Falenciak pisał te słowa, dr Michał Staszków przygotowywał się do kolokwium habilitacyjnego, planowanego na przełom 1960/1961. Wyszyński był przewidziany jako rzecznik tego przewodu. Rada Wydziału jednogłośnie dnia 20 maja 1960 zatwierdziła przedstawiony wniosek. Minister szkolnictwa wyższego jednak z dniem 30 września 1960 r. zwolnił prof. Wyszyńskiego z zajmowanego stanowiska i rozwiązał z nim stosunek służbowy⁴⁷. Prof. Wyszyński zmarł 26 stycznia 1972 r. Spoczął na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida we Wrocławiu.

Zwolnione przez Andrzeja Jankowskiego miejsce zajął Stanisław Bieniek, który wcześniej pracował w Wojewódzkim Archiwum Państwowym we Wrocławiu. W 1962 r. zaproponowano mu etat stażysty przy Katedrze Prawa Rzymskiego. Z wykształcenia był historykiem. Magisterium uzyskał na podstawie pracy o Piotrze Włostowicu. W późniejszym czasie podjął także studia prawnicze w ramach studium dla pracujących⁴⁸. Jerzy Falenciak przewidywał dla niego rozwój w dziedzinie recepcji prawa rzymskiego na średniowiecznym Śląsku. W roku 1965 został starszym asystentem, krótko później 18 czerwca nagle zmarł⁴⁹.

⁴⁵ W 1965 uzyskał dyplom magistra biochemii. Po ukończeniu studiów pracował na Akademii Medycznej w Zakładzie Biofizyki. Był technikiem w zakładzie Biochemii Uniwersytetu Wrocławskiego (1966–1967), potem przeszedł na stanowisko asystenta na Akademii Medycznej. Pracował także w Instytucie Immunologii PAN i na Akademii Rolniczej (Instytut Żywnienia Zwierząt). 1997 — dr hab. nauk biologicznych w zakresie biochemii. Pracował do 1999 r. — Arch UWr, sygn. RK-120/3286, Akta osobowe (Andrzej Jankowski).

⁴⁶ Wniosek z 19 V 1960 r. — Arch UWr, sygn. RK-120, Akta osobowe (Michał Wyszyński).

⁴⁷ Arch UWr, sygn. RK-120, Akta osobowe (Michał Wyszyński).

⁴⁸ Arch UWr, sygn. RK-120/65, Akta osobowe (Stanisław Bieniek).

⁴⁹ W tym samym roku ukazała się jego książka *Piotr Włostowic. Postać z dziejów średniowiecznego Śląska*.

W tym samym roku Edward Szymoszek⁵⁰ uzyskał stopień magistra prawa i został powołany na stanowisko asystenta w Katedrze Prawa Rzymskiego. Pod kierunkiem prof. Jerzego Falenciaka zajmował się badaniem historii prawa rzymskiego w czasach średniowiecznych. W szczególności interesowały go zagadnienia związane z procesem. W roku 1971 udał się do Brna, by zapoznać się ze zbiorami tamtejszych archiwów, zwłaszcza jeżeli chodzi o rękopisy i starodruki prawnicze. Pobyt ten dał mu okazję do wymiany doświadczeń w zakresie dydaktyki⁵¹. W roku 1973 obronił rozprawę doktorską *Iurisdictio w poglądach glosatorów* napisaną pod kierunkiem prof. Falenciaka⁵². W 1975 przebywał na stypendium we Włoszech, podczas którego gromadził materiały do planowanej rozprawy habilitacyjnej. Jego badania nad pozycją sędziego w procesie rzymsko-kanonicznym zaowocowały rozprawą *Iudex w literaturze procesowej XII i XIII w.* 13 kwietnia 1992 r. przeprowadzono kolokwium habilitacyjne, podczas którego Edward Szymoszek wygłosił referat pt. *Geneza i podłoże polityczne renesansu prawa rzymskiego w średniowieczu*. W roku, w którym uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk prawnych, Edward Szymoszek został także kierownikiem Zakładu Prawa Rzymskiego. Był on również profesorem na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, gdzie kierował Katedrą Prawa Rzymskiego. Zmarł 23 sierpnia 2006 r. Spoczął na cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu. Dorobek naukowy Edwarda Szymoszka oprócz wspomnianych wyżej dwóch monografii obejmuje wiele artykułów, skrypt napisany wspólnie z Ireneuszem Żeberem⁵³, a także dwa wybory tekstów źródłowych do ćwiczeń⁵⁴. Zainteresowania badawcze prof. Edwarda Szymoszka obejmowały historię rzymskiego procesu cywilnego, szeroko pojmowaną myśl polityczno-ustrojową glosatorów, dzieje procesu rzymsko-kanonicznego. Profesor koncentrował swoją uwagę również na wątkach nowożytnych.

Wróćmy jednak do końca lat sześćdziesiątych. W roku 1968 Michał Staszów opuścił Katedrę i przeniósł się do Katowic. Na Uniwersytecie Śląskim był profesorem nadzwyczajnym, dziekanem Wydziału Prawa i Administracji, a także prorektorem filii w Cieszynie. Żywo zainteresował się prawem wynalazczym i był z tego zakresu autorem licznych opracowań. Na uniwersytecie w Katowicach kierował też Katedrą Prawa Wynalazczego i Patentowego. Zmarł 12 października 1992 r.

⁵⁰ O Edwardzie Szymoszku zob. R. Wojciechowski, *Edward Szymoszek (1942–2006)*, [w:] *Pamięci zmarłych profesorów...*, s. 300–305.

⁵¹ Sprawozdanie z pobytu naukowego w Brnie w 1971 r.

⁵² Przegląd twórczości naukowej Edwarda Szymoszka w: R. Wojciechowski, *Edward Szymoszek...*, s. 300–305.

⁵³ *Rzymskie prawo prywatne — skrypt*, Wrocław 1991.

⁵⁴ *Rzymskie prawo prywatne. Teksty źródłowe do ćwiczeń*, Wrocław 1970; *Prawo rzymskie. Teksty źródłowe do ćwiczeń wraz z tłumaczeniami*, Wrocław 1991 (współautorstwo z J. Romkiewiczem i I. Żeberem).

W roku, w którym Michał Staszków odszedł do Katowic, pracę w Katedrze rozpoczął Ireneusz Żeber, najpierw jako stażysta, asystent, starszy asystent, a od 1975 jako adiunkt. Dr Żeber jest nie tylko absolwentem Wydziału Prawa, ale także filologiem klasycznym, jak sam podkreśla, uczniem prof. Jerzego Łanowskiego. Początkowo zajmował się problematyką niewolnictwa w starożytnym Rzymie. Zwieńczeniem badań w tym zakresie stała się obrona dysertacji doktorskiej na temat *Majątku niewolnika w prawie rzymskim za czasów Republiki*, wydanej w zmienionej wersji w języku angielskim⁵⁵. Później skierował swoje zainteresowania naukowe ku prawom greckim, publikując chociażby takie artykuły, jak *Naukleros i dulos emporos w mowie Demostenesa*⁵⁶ czy też *Uwagi o greckim handlu i greckim prawie handlowym w twórczości Platona*. Zainteresowania naukowe dra Ireneusza Żebera są różnorodne. Jest autorem rozlicznych prac naukowych, recenzji i prac popularnonaukowych. W ostatnim czasie ze szczególną uwagą zajmuje się prawem związanym z handlem i instytucją institora⁵⁷. Jest członkiem Sekcji Praw Antycznych przy Komitecie Nauk o Kulturze Antycznej PAN. Będąc wieloletnim wykładowcą prawa rzymskiego i nauczycielem języka łacińskiego, jest także współautorem (z E. Szymoszkim) skryptów *Rzymskie prawo prywatne* oraz *Prawo rzymskie*. Razem z Edwardem Szymoszkim i Jarosławem Rominkiewiczem wydał wybór tekstów *Prawo rzymskie. Teksty źródłowe do ćwiczeń*. Wspólnie z Jarosławem Rominkiewiczem napisał podręczniki do języka łacińskiego dla prawników: *Lingua latina ad usum iuris studentium* oraz *Podstawy języka łacińskiego dla studentów prawa*.

Rok po zaangażowaniu Ireneusza Żebera — w 1969 r. — powołano Instytut Historii Państwa i Prawa, Katedra Prawa Rzymskiego zaś przekształciła się w Zakład Prawa Rzymskiego. Kierownikiem Zakładu został Jerzy Falenciak. Funkcję tę sprawował aż do 1975 r., kiedy to odszedł z Wydziału do nowo utworzonej Pracowni Rękopisu i Starodruku Prawniczego, w której pracował do emerytury. Prowadził tam m.in. badania nad *Słownikiem obojga praw*. Po odejściu z Wydziału prof. Jerzego Falenciaka w Zakładzie pozostali dwaj młodzi adiunkci — Edward Szymoszek i Ireneusz Żeber, którzy musieli zmierzyć się z ogromem zajęć dydaktycznych. Prowadzili oni wykłady i ćwiczenia z prawa rzymskiego, lektoraty z języka łacińskiego i seminaria magisterskie. Dekadę później w roku 1985, będąc studentem Filologii Klasycznej, szeregi Zakładu zasilili Jarosław Rominkiewicz, obejmując stanowisko asystenta stażysty. Rok później ukończył z wyróżnieniem studia filologiczne. Przystąpił do pracy nad rozprawą doktorską poświęconą *Adopcji i dziedziczeniu w świetle mów Isajosa*. Stopień doktora nauk prawnych otrzymał

⁵⁵ *A Study of the "peculium" of a Slave in preclassical and classical Roman Law*, Wrocław 1981.

⁵⁶ *Prawo CLIV*, Wrocław 1987.

⁵⁷ Owocem badań są m.in. artykuły: *Institor w dawnym Rzymie*, *Prawo CCLXXXVIII*, Wrocław 2004; *Jeszcze raz o institorze i actio institoria*, *Prawo CCCX*. *Studia Historycznoprawne*, red. A. Konieczny, Wrocław 2009.

w 1993 r., stopień dr hab. nauk prawnych w zakresie historii prawa — w 2003 r. Tytuł naukowy profesora nauk prawnych uzyskał 14 marca 2014 r. Spod jego pióra wyszły trzy monografie: *Adopcja i dziedziczenie w mowach Isajosa* (1995), *Opieka nad męskimi pupilami w prawie ateńskim* (2003) oraz *Isajos. Mowy* (2013). Jest również autorem kilkudziesięciu artykułów z zakresu praw greckich i prawa rzymskiego. W związku ze swoimi zainteresowaniami prawem rodzinnym został redaktorem tomu *Rodzina i jej prawa* (Wrocław 2012). Po śmierci prof. Edwarda Szymosza w 2006 r. został kierownikiem Zakładu Prawa Rzymskiego, funkcję tę sprawuje po dziś dzień.

W roku, w którym Jarosław Rominkiewicz otrzymał stopień doktora, z Zakładem związał swoje losy Rafał Wojciechowski. Pod kierunkiem dra Ireneusza Żebera napisał pracę magisterską pt. „*Servi corruptio*” w *klasycznym prawie rzymskim*⁵⁸. Później jego zainteresowania naukowe koncentrowały się wokół recepcji doktrynalnej prawa rzymskiego w średniowieczu. W 2002 r. obronił pracę doktorską pt. *Societas w twórczości glosatorów i komentatorów*, której promotorem był prof. dr hab. Edward Szymoszek. Pozostając w dalszym ciągu w kręgu zagadnień związanych z doktryną prawną średniowiecza, zajął się zagadnieniem arbitrażu, z którym związana jest jego rozprawa habilitacyjna *Arbitraż w doktrynie prawnej średniowiecza*. Jego zainteresowanie arbitrażem dotyczy także czasów współczesnych⁵⁹. W 2013 r. został profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Wrocławskiego, a także otworzył Pracownię Europejskiej Kultury Prawnej. Prof. Rafał Wojciechowski kontynuuje zainteresowania sądownictwem polubownym w różnych epokach historycznych oraz rozwinął zainteresowania wielkimi europejskimi kodyfikacjami cywilnymi i ich twórcami.

W 2008 r. dołączyła do Zakładu Dobromiła Nowicka, która w roku 2012 uzyskała stopień doktora nauk prawnych na podstawie wyróżnionej dysertacji *Zniesławienie w prawie rzymskim*⁶⁰. Przedmiotem jej zainteresowań naukowych jest rzymskie prawo deliktowe oraz ochrona czci.

⁵⁸ Rozważania w tym zakresie zostały wydane w formie artykułu „*Servi corruptio*” w *klasycznym prawie rzymskim*, Prawo CCXL, Wrocław 1994, s. 13–27.

⁵⁹ Jest autorem publikacji zawierających przekłady (opatrzone wstępem) ustaw arbitrażowych obowiązujących w wybranych państwach europejskich: *Przepisy niemieckiego Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu arbitrażowym. Przekład z wprowadzeniem*, ADR. Arbitraż i mediacja 2 (2008), Warszawa 2008, s. 105–134; *Przepisy hiszpańskiej ustawy o arbitrażu. Przekład z wprowadzeniem*, ADR. Arbitraż i mediacja 3 (2008), Warszawa 2008, s. 157–189; *Przepisy włoskiego Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu arbitrażowym. Przekład z wprowadzeniem*, ADR. Arbitraż i mediacja 4 (2008), Warszawa 2008, s. 227–258 (współautorstwo z dr Moniką Michalską UŁ); *Przepisy austriackiego Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu arbitrażowym. Przekład z wprowadzeniem*, ADR. Arbitraż i mediacja 3 (7)/2009, Warszawa 2009, s. 103–136; *Przepisy francuskiego Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu arbitrażowym. Przekład z wprowadzeniem*, ADR. Arbitraż i mediacja 4 (7)/2009, Warszawa 2009, s. 169–187.

⁶⁰ *Zniesławienie w prawie rzymskim*, Wrocław 2013.

W skład Zakładu wchodzi także pisząca te słowa, która włączyła się w nurt badań nad prawem średniowiecznym. W 2013 r. obroniła ona rozprawę doktorską pt. *Kontrakt mandatum w poglądach glosatorów i komentatorów*⁶¹, przygotowaną pod opieką prof. Jarosława Rominkiewicza.

Osobne miejsce w historii Zakładu zajmuje działalność koła naukowego. Od 1951 r. w ramach Studenckiego Koła Naukowego Historyczno-Prawnego datuje się działanie sekcji Prawa Rzymskiego, której opiekunem był Jerzy Falenciak. Z kolei w roku akademickim 2009/2010 powstało Koło Naukowe Prawa Rzymskiego i Porównawczego. Zostało ono utworzone przez grupę studentów seminarium magisterskiego prowadzonego przez dra Rafała Wojciechowskiego, który został opiekunem nowo powstałego koła naukowego. Spotkania studenckie były okazją do wygłaszania referatów oraz dyskusji nad zmianami, jakie od czasów rzymskich do chwili obecnej przeszły klasyczne instytucje prawa prywatnego. Na początku roku 2014 koło naukowe oficjalnie zmieniło nazwę na Koło Naukowe Europejskiej Kultury Prawnej. Koło utrzymuje relacje oraz organizuje wspólne przedsięwzięcia z innymi kołami naukowymi⁶². Działalność Koła Naukowego Prawa Rzymskiego i Porównawczego, a obecnie Koła Naukowego Europejskiej Kultury Prawnej, wiąże się również z przygotowywaniem laureatów wydziałowego Konkursu z Prawa Rzymskiego do ogólnopolskiego finału konkursu „Prawo rzymskie a świat współczesny”⁶³.

Tak oto kształtowały się dzieje Katedry, a później Zakładu Prawa Rzymskiego, który wchodzi w skład Instytutu Historii Państwa i Prawa Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. W ramach Zakładu, w którym obecnie pracują prof. dr hab. Jarosław Rominkiewicz, dr hab. Rafał Wojciechowski, prof. nadzw. UW r., dr Ireneusz Żeber, dr Dobromiła Nowicka, dr Aleksandra Szymańska, prowadzone są zajęcia z łacińskiej terminologii dla prawników oraz prawa rzymskiego.

⁶¹ A. Kaczmarczyk, *Mandatum w poglądach glosatorów i komentatorów*, Wrocław 2014.

⁶² Efektem współpracy z działającym przy Instytucie Historii Państwa i Prawa Kołem Naukowym Historii Państwa i Prawa była studencko-doktorancka Ogólnopolska Konferencja Historycznoprawna *Człowiek i obywatel na przestrzeni dziejów*, zorganizowana w dniach 5 i 6 kwietnia 2013 r. Kolejna zorganizowana wspólnie z Kołem Naukowym Historii Państwa i Prawa konferencja — *Centrum i peryferie na przestrzeni dziejów* — odbyła się w dniach 28 i 29 marca 2014 r. Członkowie Koła rozwijają także współpracę z kołami naukowymi zajmującymi się komparatystyką prawa prywatnego, na szczególną uwagę zasługuje współorganizowane z poznańskim kołem *Bona Fides* seminarium komparatystyczne *Prawo a język*, zorganizowane w grudniu 2014 r. w Świdnicy. Za informacje na temat koła naukowego i konkursu dziękuję Mateuszowi Szymurze, będącemu doktorantem w Zakładzie Prawa Rzymskiego.

⁶³ W 2013 edycja konkursu odbyła się we Wrocławiu, w skład komisji zaś weszli: prof. Peter Blaho (Uniwersytet w Trnawie, Słowacja), prof. Wojciech Dajczak (UAM), dr Petr Dostalik (Uniwersytet w Ołomuńcu, Czechy), ks. prof. Franciszek Longchamps de Brier (UJ), prof. Piotr Machnikowski (UWr), prof. Marian Józef Ptak (UWr), prof. Jarosław Rominkiewicz (UWr), dr Nadia Stachova (Uniwersytet w Brnie), dr Bartosz Szolc-Nartowski (Uniwersytet Gdański), prof. Rafał Wojciechowski (UWr) oraz radca prawny Paweł Jasiński i adwokat Marcin Radwan-Röhrenschef.

FROM THE HISTORY OF THE DEPARTMENT AND THEN THE DIVISION OF ROMAN LAW (1945–2015)

Summary

This article was written to commemorate the 70th anniversary of the reactivation of the University of Wrocław as a Polish State School. The article tells the story of the Department of Roman Law since the Second World War. The first professor who started teaching Roman Law — Waław Osuchowski — came, like many other professors, from Lvov. Officially, the Department of Roman Law was established by the Decree of the Minister of Education of 30 April 1946. Many distinguished scholars have been associated with the Department of Roman Law in Wrocław. These include Professor Michał Wyszyński and Professor Michał Staszków. The first change in the Department occurred in 1949, when Waław Osuchowski was replaced as its head by Jerzy Falenciak. When Jerzy Falenciak went to work in the new Laboratory of Manuscripts and Early Printed Books in 1975, the Division of Roman Law had two working assistant professors — Edward Szymoszek and Ireneusz Żeber. Edward Szymoszek became the next head of the Division and held this position until his death in 2006. Presently the Division of Roman Law is headed by Professor Jarosław Rominkiewicz. The scientific research of members of the Division focuses generally on Roman Law, *ius commune* and Greek law.